ACCESUL CONSUMATORILOR LA INFORMAȚII PRIVIND CERINȚELE DE PROIECTARE ECOLOGICĂ APLICABILE PRODUSELOR CU IMPACT ENERGETIC

THE ACCESS OF CONSUMERS TO INFORMATION ON THE ECODESIGN REQUIREMENTS OF ENERGY-RELATED PRODUCTS

CZU: 366.5:502.131.1 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.39**

Pavel ZAMFIR,
ORCID: 0000-0001-6772-5135
e-mail: pavel.zamfir@yahooc.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *Moldova is one of the European countries exposed to energy vulnerability, a situation exacerbated by rising energy prices as a result of the recent energy crisis. In this context, improving energy efficiency by harmonising eco-design requirements for energy-related products, especially in Moldovan households, is essential to mitigate the problem of energy vulnerability at the national level.*

The main idea of this article is the integration of sustainability principles into consumer protection policies through measures that promote responsible consumption and support the purchase of environmentally friendly products and services. These measures include consumer education and information, support for responsible production and consumption, promotion of the circular economy, and the establishment of sustainability standards and regulations. The amendment of Government Decision No. 750/2016 on the approval of regulations on eco-design requirements for energy-related products, by harmonising EU standards, will contribute to increasing awareness, participation and social responsibility with regard to environmental issues, protecting end consumers and preventing energy poverty.

Keywords: *energy, eco-design, poverty, environmental protection, products*

INTRODUCERE

Este binecunoscut faptul, că impactul activităţii economice asupra mediului se manifestă nu numai prin utilizarea iraţională a resurselor naturale, dar şi prin deversarea și evacuarea în mediul natural a poluanţilor, deşeurilor şi reziduurilor rezultate din procesul de producţie şi consumul final al acesteia.

Totodată, consumul excesiv de resurse, în special, al combustibilului fosil pentru generare de energie, reprezintă un factor periculos nu numai pentru integritatea și durabilitatea mediului natural dar și pentru climă, care este dependentă de volumul poluanților evacuați în atmosferă, inclusiv a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) ca produs final al procesului de ardere.

Produsele cu impact energetic au o pondere importantă în consumul de resurse naturale și de energie. Consumul de energie casnic reprezintă aproape 50% din consumului

final de energie iar aparatele electrocasnice sunt responsabile pentru aproape 70-80% din acest consum [1].

Având în vedere amploarea consumului de energie, inclusiv generată în rezultatul arderii substanțelor minerale utile, precum și volumul în creștere a produselor de uz casnic, se impune ameliorarea continuă, inclusiv din punct de vedere juridic, a impactului energetic, generat de produsele respective asupra mediului, în special prin identificarea surselor majore de impact negativ asupra mediului și evitarea transferului de poluare, precum și a economisirii de energie printr-o mai bună proiectare ecologică sau plasare pe piață a produselor cu eficiență energetică mai avansată ceea ce conduce, de asemenea, la economii pentru întreprinderi și pentru utilizatorii finali.

Prin stimularea performanței de mediu a produselor cu impact energetic, se va contribui la soluționarea următoarelor probleme:

- comercializarea, furnizarea produselor şi serviciilor neconforme şi potențial dăunătoare mediului şi sănătății umane;
- obținerea economiilor anuale de energie de cca. 232 GWh și cca. 116 ktone CO2;
- nivelul înalt de emisii de gaze cu efect de seră din sectorul „Industria energetică”, care reprezintă cea mai mare parte din totalul emisiilor (69,9% din total) [2];
- ponderea înaltă a sărăciei energetice a populației (57,2% dintre persoanele în total pe țară se află în sărăcie energetică conform veniturilor) [3];
- informarea eronată a consumatorului cu privire la calitatea produsului prin utilizarea de către agentul economic a unor inscripţii cum ar fi:„ ecologic”; „verde”, „eco”, etc.;
- imposibilitatea recunoașterii produselor autohtone ecologice la nivel internațional.

MATERIALE ȘI METODE

Obiectivul de a îmbunătăți tangibil calitatea mediului va fi atins prin promovarea activă a integrării principiilor și măsurilor economiei circulare în procesele de producție ale sectoarelor economiei naționale. Această abordare va contribui la îmbunătățirea calității mediului și a nivelului de trai al populației din Republica Moldova, permițând o separare efectivă între creșterea economică și degradarea mediului.

Proiectarea ecologică este un concept de proiectare a produsului care tinde să reducă impactul global asupra mediului al unui anumit produs în diferite moduri. Acesta poate include inovații distincte, cum ar fi plasarea butonului de pornire/oprire a televizorului, făcând astfel mai ușoară sau mai dificilă deconectarea televizorului și economisirea energiei, sau aspecte simple, precum metalele conținute sau modul în care diferite componente ale produsului uzat pot fi reciclate. Performanța ecologică și eficiența energetică pot fi îmbunătățite prin includerea aspectelor de mediu la una din primele etape a creării produsului.

Componenta energetică este inclusă în calcularea indicatorilor cheie ce țin de sărăcie, cum ar fi sărăcia absolută și nivelul minimului de existență, fiind incorporată în mod implicit în criteriile de eligibilitate pentru beneficiarii asistenței sociale.

Rezultatele estimării realizate pentru 2021, prin ajustarea datelor pentru 2020 la indicele prețului de consum, relevă o creștere a cheltuielilor lunare totale ale gospodăriilor pentru energie cu 26,6% în comparație cu anul precedent. Această creștere a cheltuielilor a fost mai accentuată pentru gospodăriile urbane (cu 36%) în comparație cu cele rurale (cu 19,7%). Totuși, ponderea cheltuielilor pentru energie în cheltuielile lunare totale ale gospodăriilor a crescut până la 13,2% (în mediul urban 11,8% și în mediul rural 14,7%) [3].

În ceea ce privește sectorul energetic din Moldova, lipsa surselor interne de energie și materie primă a condus considerabil la dependența puternică a țării de unele foste republici sovietice.

Această dependență a afectat capacitatea consumatorilor de a achita energia consumată ca urmare a sporirii considerabile a prețurilor la resursele energetice (de ex, din 1997 până în 2019 tarifele la gazele naturale au sporit de circa 9 ori; tarifele la electricitate - de circa 7.4 ori; prețurile la benzină, motorină și gaz lichefiat au crescut de circa 2.3-2.4 ori), în condițiile în care resursele energetice în mare parte au fost doar din import [4].

Cu toate acestea, intensitatea emisiilor de GES rămâne în Moldova una dintre cele mai mari din țările Europei Centrale și de Est. Analizând datele prezentate în Raportul Național de Inventariere 1990-2020 se observă, că sectorul energetic este cea mai mare contribuție la emisiile naționale de GES, cu o pondere medie de 81.8% în 1990 și 69.9% în 2020 [4].

Una dintre cele mai eficiente și fezabile modalități de a îmbunătăți securitatea aprovizionării cu energie, de a limita impactul negativ asupra mediului și de a elimina sărăcia energetică este reducerea consumului de energie prin creșterea eficienței energetice.

Prin urmare, în centrul proiectării ecologice este conceptul ciclului de viață al produsului. Începe prin extragerea resurselor din natură, continuă cu producerea materialelor și procesele de fabricare a produselor/componentelor, utilizarea și menținerea unui produs, și se încheie la etapa de finalizare a vieții (abordarea „de la leagăn la mormânt”).

Republica Moldova își propune dezvoltarea unui sector energetic competitiv și eficient, care să asigure consumatorilor acces la resurse energetice de înaltă calitate, la prețuri rezonabile și în condiții de fiabilitate. Obiectivele includ adaptarea la creșterea prețurilor la energie, reducerea dependenței de importurile de energie prin dezvoltarea energiei regenerabile, și minimizarea impactului sectorului energetic asupra mediului și schimbărilor climatice. ODD 7, care este reglementat în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” reprezintă un număr mic, dar esențial, de direcții prioritare în sectorul energetic, concentrându-se pe producția sustenabilă și utilizarea responsabilă a energiei, alături de garantarea unui acces echitabil la resurse energetice sigure și eficiente [5].

Reflectând asupra evoluției dezvoltării țării în ultimele două decenii, Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” conturează o viziune ce încurajează industriile și afacerile să adopte practici de producție care optimizează utilizarea resurselor și să își asume colectiv responsabilitatea pentru minimizarea deșeurilor și a poluanților toxici. Crearea unei sinergii și implicarea activă a tuturor părților implicate în ciclul producție-consum are potențialul de a proteja resursele naturale și de a diminua impactul negativ al dezvoltării economice asupra mediului.

Pentru eficientizarea şi intensificarea exportului mărfurilor şi serviciilor autohtone pe piaţa Uniunii Europene este necesar respectarea standardelor europene de calitate a mărfurilor şi serviciilor, precum şi a standardelor de protecţie a mediului.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În condițiile onorării obligațiunile luate de RM față de Acordul de la Paris privind schimbările climatice (în continuare - Acordului Climatic de la Paris), ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 78 din 04.05.2017 [6] și Tratatului Comunității Energetice (ENC) (Legea nr.117-XVIII din 23.12.2009) [7], armonizarea standardelor UE privind proiectarea ecologică aplicabile produselor cu impact energetic este o soluție optimă pentru îndeplinirea prevederilor Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană din 2014.

Ținând cont de faptul că aderarea la UE este una din cele mai importante ținte ale Moldovei, alinierea cadrului legislativ şi normativ al Republicii Moldova la acquis-ul UE este una din premisele pentru aderare. Cadrul UE privind proiectarea ecologică este inclus în mai multe capitole de negociere, inclusiv libera circulație a mărfurilor, mediul și energia. Prin urmare, adoptarea și punerea în aplicare a acestui pachet legislativ va ajuta Guvernul Republicii Moldova să facă un pas înainte către aderarea la UE.

Cadrul UE privind proiectarea ecologică este format din Directiva-umbrelă 2009/125/EC de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic [8], care stabilește un cadru pentru adoptarea normelor consecvente la nivelul UE pentru îmbunătățirea performanței de mediu a produselor cu impact energetic, inclusiv produsele pentru utilizare casnică, profesională și comercială. Această directivă-cadru a fost transpusă la nivel național în Legea 151/2014 privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic [9].

Această directivă este pusă în aplicare prin implementarea regulamentelor specifice pentru fiecare grup de produse care stabilesc cerințele generice și specifice în materie de proiectare ecologică.

Cadrul UE privind proiectarea ecologică a fost adoptat parțial de către Guvernul Republicii Moldova prin aprobarea Hotărârii Guvernului 750/2016 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic [10] și doar 18 din 29 Regulamente de implementare sunt în vigoare, dar unele din ele transpun versiuni vechi ale regulamentelor UE corespunzătoare privind proiectarea ecologică.

CONCLUZII

Incorporarea principiilor de sustenabilitate în cadrul politicilor de protecție a consumatorilor se realizează prin implementarea unor măsuri care favorizează un consum responsabil și sprijină achiziția de produse și servicii ecologice. Aceste măsuri includ:

Educația și informare **-** oferirea de date clare și ușor accesibile despre impactul ambiental și social al produselor și serviciilor, marcarea ecologică și îndrumări pentru un consum sustenabil.

Susținerea producției și consumului responsabil **-** încurajarea întreprinderilor să adopte practici ecologice în fabricație și să creeze produse durabile, reutilizabile, reciclabile sau biodegradabile.

Promovarea economiei circulare - încurajarea afacerilor care minimizează deșeurile prin practici de reciclare, reutilizare și recondiționare, și susținerea serviciilor de dezvoltare a economiei circulare.

Norme și reglementări pentru sustenabilitate **-** definirea criteriilor de sustenabilitate pentru produse și servicii, stabilind standarde pentru scăderea emisiilor de carbon, utilizarea rațională a resurselor și limitarea poluării.

Ameliorarea continuă a impactului general al produselor cu impact energetic asupra mediului presupune identificarea surselor majore de impact negativ asupra mediului și evitarea transferului de poluare, precum și economisirea de energie printr-o mai bună proiectare ecologică și plasarea pe piață a produselor cu eficiență energetică avansată. Aceste măsuri vor conduce la economii pentru întreprinderi și consumatori finali. Acest lucru necesită a fi realizat prin modificarea Hotărârii Guvernului 750/2016 pentru a realiza armonizarea standardelor UE.

Scopul propunerii de modificare a Hotărârii Guvernului nr. 750/2016 este de a perfecționa cadrul legal pentru punerea în aplicare a cerințelor de proiectare ecologică în Republica Moldova aplicabile următoarelor produse:

- surselor de lumină și dispozitivelor de comandă separate;
- motoarelor electrice şi variatoarelor de viteză;
- mașinilor de spălat vase de uz casnic;
- mașinilor de spălat rufe de uz casnic și mașinilor de spălat și uscat rufe de uz casnic;
- surselor de alimentare externe;
- aparatelor frigorifice;
- afișajelor electronice;
- cuptoarelor, plitelor de gătit și hotelor de bucătărie de uz casnic;
- aparatelor pentru încălzire locală;
- aparatelor pentru încălzire locală cu conbustibil solid;
- dulapurilor frigorifice de depozitare profesionale, dulapurilor frigorifice de răcire și congelare rapidă, unităților de condensare și răcitoarelor pentru procese;

- transformatoarelor de putere mici, medii și mari;
- echipamentelor de sudură;
- aparatelor frigorifice cu funcție de vânzare direct;
- computerelor și serverelor informatice;
- unităților de ventilație;
- cazanelor cu combustibil solid;
- produselor pentru încălzirea aerului, sistemelor pentru răcire, răcitoarelor industriale cu temperaturi înalte și ventiloconvectoarelor;
- servere și produse destinate stocării datelor;
- telefoane inteligente, alte telefoane mobile, telefoane fără fir și tablete de tip „slate”;
- instalațiilor pentru încălzirea apei și rezervoarelor de apă caldă.

Modificarea Hotărârii Guvernului nr. 750/2016 prin armonizarea standardelor UE va contribui la creșterea conștientizării, implicării și responsabilizării sociale în ceea ce privește problemele de mediu, cum ar fi responsabilitatea socială și implicarea în luarea măsurilor de prevenire a poluării mediului. De asemenea, aceasta va proteja consumatorii finali și va preveni sărăcia energetică.

REFERINȚE

1. Consumul de energie în gospodăriile casnice: Rezultatele Cercetării privind consumul de energie. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. 2022 În:https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Consum_energie_gospoda/Consumul_energie_gospodariile_casnice_editia_2022.pdf
2. Comunicarea Națională Cinci a Republicii Moldova. În:http://www.clima.md/doc.php?l=ro&idc=81&id=5853
3. Raport privind evaluarea sărăciei energetice și mecanismelor de susținere în Republica Moldova. p.9 În:https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/sarac_Raport_Sar_ENER_UNDP-MD_var-ROM_14-09-2022_final_CORECTAT.pdf
4. Raportul Național de Inventariere a emisiilor de GES 1990-2020. În:http://clima.md/doc.php?l=ro&idc=82&id=5801
5. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (în continuare – SND „Moldova Europeană 2030”), aprobată prin Legea nr. 315/2022. Monitorul Oficial Nr. 409-410 din 21.12.2022. În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ro
6. Acordului de la Paris privind schimbările climatice. Monitorul Oficial Nr. 162-170 din 26.05.2017 În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99251&lang=ro
7. Tratatului Comunității Energetice. Monitorul Oficial Nr. 8-10 din 22.01.2010. În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=3445&lang=ro

8. Directiva-umbrelă 2009/125/EC de instituire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. OJ L 285, 31.10.2009. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32009L0125
9. Legea 151/2014 privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. Monitorul Oficial Nr. 310-312 din 10.10.2014. În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136310&lang=ro#
10. Hotărârii Guvernului 750/2016 pentru aprobarea regulamentelor privind cerințele în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. Monitorul Oficial Nr. 169-183 din 24.06.2016. În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143191&lang=ro#